

*Дерба С. М.,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка*

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ЯК МОДЕЛЬ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

У статті розглянуто методичні аспекти створення навчального посібника з української мови для іноземних студентів. Йдеться про доцільність використання країнознавчих текстів при вивченні української мови з метою вироблення комунікативної компетенції іноземних студентів. Проаналізовано соціальні характеристики студентів, які необхідно врахувати при підборі навчального матеріалу.

Ключові слова: міжкультурна комунікація, навчальний посібник, комунікативна компетенція, мотивація.

В статье рассмотрено методические аспекты создания учебного пособия по украинскому языку для иностранных студентов. Речь идет про обоснованность использования страноведческих текстов при обучении украинского языка с целью выработки коммуникативной компетенции иностранных студентов. Проанализированы социальные характеристики студентов, которые необходимо учитывать при подборе учебного материала.

Ключевые слова: межкультурная коммуникация, учебное пособие, коммуникативная компетенция, мотивация.

The article covers methodological sides of creating the Ukrainian language for foreign students textbook. In order to work out the foreign students' communicative competence the article deals with advisability of using country studies texts while studying Ukrainian. Social characteristics of students that are to be taken into account while choosing materials for studying have been analyzed as well.

Key words: cross-culture communication, textbook, communicative competence, motivation.

Міжкультурна комунікація є основою змін у сучасному суспільстві. Багато чинників зумовлюють зміну і розвиток новітніх комунікативних процесів, а саме: бажання пізнати духовний світ різних народів, потреба у культурному порозумінні, стрімкий розвиток соціальних умов нашого суспільства. Якщо ми говоримо про міжкультурну комунікацію, то одразу постає питання глобалізації, яка характеризується розширенням контактів між державними інститутами, соціальними групами й індивідами різних країн та культур, запозиченням культурних цінностей та зміною культурного середовища внаслідок міграції [2].

Так, ідея виникнення праці “Знайомство з Україною (навчальний посібник з української мови для іноземних студентів)” з'явилась після роботи автора в Інституті міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Це було пов'язане з пошуком ефективної моделі навчання, яка б формувала міжкультурну комунікацію іноземних студентів. Варто зазначити, що групи студентів представлені громадянами різних країн (Азербайджану, Туркменістану, Росії, Білорусії, Грузії, Конго, Перу, Німеччини та ін.).

Актуальність даного дослідження полягає в сучасних умовах навчання іноземних громадян в Україні. Вони приїхали до незнайомої їм країни, а навчатися їм доводиться у дуже різноманітних групах за своїм національним складом. Мета даної роботи – створити національно-орієнтовану модель вивчення української мови як іноземної. Предметом є науково-популярні та наукові тексти про Україну. Дана праця спрямована на ознайомлення іноземних студентів з країною, в якій вони вирішили здобути вищу освіту, а також на оволодіння навичками української мови.

Практика створення національно-орієнтованих підручників з української мови як іноземної порушує перед сучасною методикою навчання питання щодо вдосконалення форм і способів урахування рідної мови і культури адресата підручника. Теоретичною базою для такого вдосконалення є країнознавча інформація, спрямована на виявлення специфіки української мови (культури) порівняно з іншими мовами світу. Коли людина опиняється в іншому культурно-мовному середовищі, вона відчуває так званий “культурний шок” через недостатнє знання національних цінностей і законів спілкування носіїв інших культур і мов. Щоб уникнути таких непорозумінь, необхідно добре знати, ту чи іншу культуру [1]. Тому при укладанні даного навчального посібника враховувалась особливість цих груп. Але основне спрямування цієї роботи – це вироблення комунікативної компетенції іноземних студентів.

У навчальному посібнику матеріал поділений на 12 тем, які містять і тексти, і справжні мовленнєві зразки, що відображають реальне україномовне мовлення сучасності. Під час підбору навчальних текстів і завдань до них враховувалось безліч факторів. Насамперед те, що іноземні студенти приїхали здобувати вищу освіту в Києві з різних країн (навіть материків). Вони мають різні психологічні і соціальні погляди на життя. Теми навчального посібника визначались з урахуванням того, що студенти з різних країн приїхали в Україну вперше і не можуть швидко зорієнтуватися в звичаях і традиціях українців, навіть просто географічно в Києві чи Україні. Надзвичайно важливі в аудиторії є соціальні характеристики учасників (вік, стать, спеціальність, служба в армії тощо), тому що вони відображаються у мовленні студента-іноземця. Національна приналежність студента теж знайде своє відображення в його усному мовленні (особливо у фонетиці). Наприклад, звук [p] буде по-різному звучати у студента з Азербайджану, Конго (тут важливо, що це колишня французька колонія) та Перу. Мають певне значення й умови навчання, а саме кількість студентів у групі (двоє чи двадцять), це відобразатиметься на бажанні іноземних студентів спілкуватися між собою українською мовою.

Крім того, мотивація іноземних студентів буде надзвичайно важливою. Вони під час вивчення української мови намагаються отримати безліч знань про Україну (територію, кордони, столицю, промисловість (важку і легку), міжнародні зв'язки, участь у міжнародних організаціях, імена і дані з життя відомих українців, звичаї і побут українців та ін.). Таким чином, в міжкультурній комунікації мова спілкування виконує усі функції мови, а особливо такі: встановлення контакту, отримання інформації. Мотиваційна сфера людини має складну структуру. Стосовно вивчення іноземних мов виділяють два види мотивації: зовнішню і внутрішню. Зовнішня, або со-

ціально обумовлена, мотивація спрямована на досягнення далекосяжної “стратегічної” мети: оволодіння мовою як культурним кодом іншого народу – “перепусткою” до його духовних скарбниць. Володіння іноземною мовою усвідомлюється як досягнення якісно нового рівня особистості, котрий дає їй більше шансів для здійснення свого життєвого призначення. Внутрішня мотивація виникає, власне, у процесі вивчення іноземної мови. Серед основних різновидів мотивації внутрішнього типу слід назвати комунікативний (усвідомлення потреби спілкуватися іноземною мовою, мати змогу читати літературу тощо) і лінгвопізнавальний [3, с. 95].

Лінгвопізнавальна мотивація полягає в позитивному ставленні іноземних студентів до осмислення явищ мови у систематизованому вигляді. При формуванні цієї мотивації у студентів-іноземців стимулювалась пошукова діяльність на мовному матеріалі запропонованого посібника. Він забезпечує практичне оволодіння українською мовою: 1) містить велику кількість завдань, що моделюють реальні ситуації спілкування, які сприяють активному формуванню різноманітних мовленнєвих навичок; 2) забезпечує підконтрольне з боку викладача свідоме засвоєння студентів-іноземців української мови.

Навчальний посібник є комплексом науково-популярних текстів і завдань до них. Він дає змогу створювати іноземним студентам зразки зв’язних висловів відповідно до мети, умов спілкування. За допомогою текстів ми розширюємо країнознавчі знання студентів про Україну, їх словниковий запас, але й граматичну структуру мовлення. Оскільки у процесі формування зв’язних висловлювань під час відтворення отриманої інформації іноземний студент удосконалює свої знання граматики. Така комунікативна спрямованість завдань до текстів допомагає іноземним студентам формувати свої навички складання характеристики предмета, явища, доведення своїх переконань, ознайомлення інших студентів з особливостями культури своєї нації.

Література:

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник / Ф. С. Бацевич. – 2-ге вид., доп. – К. : ВЦ “Академія”, 2009. – 376 с. (Серія “Альма-матер”)
2. Кузьмин А. В. Миграция: проблемы межкультурной коммуникации / А. В. Кузьмин. – Улан-Удэ : Изд-во ВСТТУ, 2006. – 215 с.
3. Ярова Г. Місце лінгвістичних задач у формуванні лінгвопізнавальної мотивації учнів // Українська мова як іноземна : Проблеми методики викладання : Зб. матеріалів міжнародної наук. конф. (Ялта, вересень 1993) / Упоряд. І. Остащ, М. Гримиш. – Львів : Каменяр, 1994. – С. 95-102.